

Pola politik kaum dalam Pilihan Raya Umum Malaysia Ke-13: Kajian kes Negeri Selangor

Junaidi Awang Besar¹, Muhammad Hazim Abdul Ghani¹, Mohd Fuad Mat Jali¹, Novel Lyndon¹

¹Pusat Pengajian Sosial, Pembangunan dan Persekitaran, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Selangor

Correspondence: Junaidi Awang Besar (email: jab@ukm.edu.my)

Abstrak

Pada Pilihan Raya Umum Ke-13 Barisan Nasional (BN) gagal mendapat majoriti 2/3 kerusi Parlimen, namun masih menguasai kerusi Parlimen dengan majoriti mudah. Terdapat beberapa buah negeri terus dikuasai oleh parti-parti dalam PR, iaitu Selangor, Pulau Pinang dan Kelantan. Keputusan PRU Ke-13 juga menunjukkan bahawa parti-parti dalam PR menguasai majoriti kerusi Dewan Undangan Negeri (DUN) Selangor sebanyak 44 kerusi berbanding BN hanya 12 kerusi. Menggunakan data yang diperolehi daripada laporan Keputusan PRU Ke-12 dan PRU Ke-13, artikel ini bertujuan menganalisis pola kaum dalam pengundian pada PRU Ke-13 di negeri Selangor. Hasil kajian menunjukkan pengundi di kawasan bandar cenderung menyokong PR berbanding pengundi di luar bandar yang terus setia bersama BN. Majoriti (87 peratus) pengundi kaum Cina dan 57 peratus pengundi India menyokong PR berbanding 63 peratus pengundi Melayu yang lebih mempercayai BN/UMNO. Analisis ini berguna kepada parti-parti politik untuk menghadapi PRU Ke-14 akan datang.

Katakunci: kaum, parti politik, pengundi, Pilihan Raya Umum, pola pengundian, politik

Patterns of ethnic politics in Malaysia's 13th General Election: A case study of Selangor

Abstract

Ethnic politics may produce particular dynamics in shaping the process and outcome of a general election. This is even more so in a multiracial, multi-ethnic country such as Malaysia. In the country's last 13th general election, the ruling Barisan Nasional (BN) party failed to get a two third majority of parliament seats but still dominated the parliamentary seats by a simple majority. Other important states of Selangor, Penang and Kelantan remained in the rival Pakatan Rakyat PR parties. The results of 13th general election also showed the PR parties controlling the majority of seats in the Selangor State Legislative Assembly (DUN) with 44 seats compared to BN's 12. Using data obtained from the results of the 12th and the 13th general elections, this article analyses the racial voting patterns in the state's 13th general election. The results showed that urban voters tended to support the PR while rural voters remained loyal with the BN. The majority (87 peratus) of the Chinese voters and 57 percent of Indian voters voted for the PR as against 63 per cent of Malay voters who trusted the BN/UMNO. These findings may prove useful to political parties in the face of the forthcoming 14th general elections.

Keywords: ethnicity, ethnic politics, general elections, political parties, voting patterns, voters

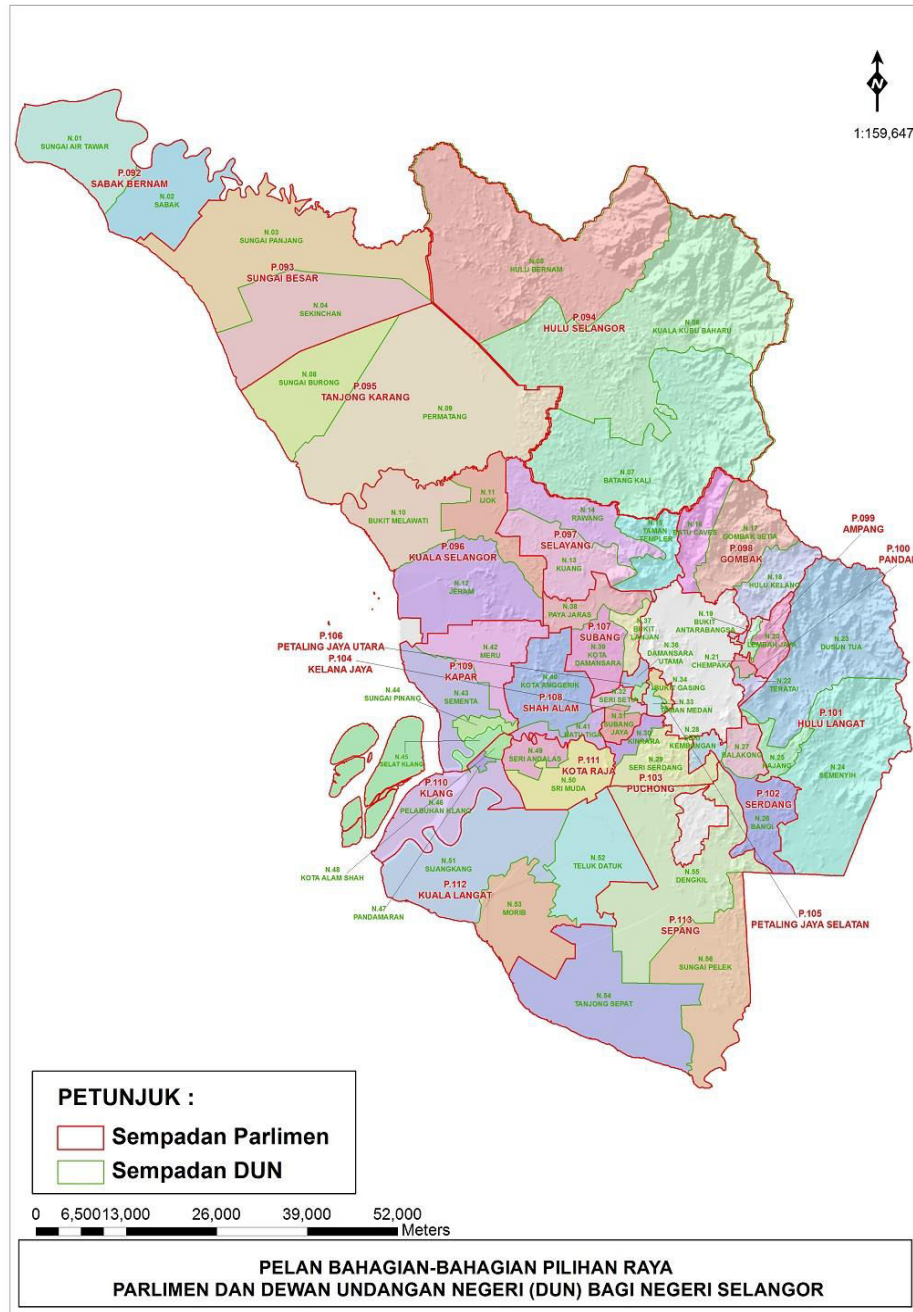
Pengenalan

Pilihan Raya Umum (PRU) 2013 dianggap sebagai ‘tsunami politik Cina’ oleh beberapa pihak. Keadaan ini dapat diperhatikan dengan jelas di kawasan majoriti kaum Cina terutamanya di negeri Selangor. Tanggapan berlakunya tsunami politik Cina ini telah dinyatakan oleh Perdana Menteri kelima, iaitu YAB Datuk Seri Mohd Najib Tun Hj. Abdul Razak. Etnik Cina yang majoritinya tinggal di kawasan bandar dan sejak PRU-12 (2008) lagi telah menolak Barisan Nasional (BN) dan beralih kepada parti-parti dalam Pakatan Rakyat (PR). Dari segi sosio-demografinya, etnik Cina yang kebanyakannya tinggal di bandar-bandar adalah terdiri daripada kelas menengah. Rata-rata mereka adalah golongan peniaga dan pengusaha.

Negeri Selangor adalah sebuah negeri yang maju dan masyarakatnya lebih bersifat majmuk. Penduduk negeri ini terdiri daripada pelbagai kaum yang sebahagiannya berasal dari luar Selangor. Ramai juga migran dari luar negara yang tinggal di negeri ini, dengan tumpuan utama mereka di Lembah Klang. Dengan pelbagai latar belakang etnik, asal-usul dan keturunan, keadaan sosiobudaya masyarakat di negeri Selangor boleh dikatakan agak rencam. Tahap penyediaan kemudahan sosial dan pencapaian teknologi adalah antara yang termaju di Malaysia. Sumber maklumat yang pelbagai sama ada daripada saluran yang rasmi dan konvensional atau saluran alternatif, memudahkan penduduk negeri ini terdedah kepada pelbagai aliran pemikiran politik. Tahap pencapaian sosioekonomi, pambandaran dan pemodenan yang tinggi menyebabkan pemikiran politik pengundi di negeri ini lebih kritikal. Hal ini lebih jetara dapat diperhatikan dalam kalangan kaum Cina. Hal tersebut terbukti berdasarkan keputusan Pilihan Raya Umum (PRU) ke-13 yang memihak kepada parti selain Barisan Nasional, iaitu Pakatan Rakyat. Pola pengundian yang dipengaruhi oleh kaum di negeri ini sangat menarik untuk dikaji. Justeru itu, adalah menjadi tujuan penulisan artikel ini untuk menganalisis pola kaum dalam PRU-13 di negeri Selangor serta mengkaji faktor-faktor yang membentuk pola pengundian di negeri termaju di kawasan Pantai Barat Semenanjung Malaysia tersebut.

Kawasan dan data kajian

Dari segi politik, negeri Selangor yang berkeluasan 7,930 km persegi mempunyai 22 kawasan Parlimen dan 56 kawasan Dewan Undangan Negeri (DUN). Jumlah seluruh Daerah Mengundi (DM) dalam kesemua 22 Parlimen ialah sebanyak 846 dengan jumlah saluran mengundi sebanyak 3,691 buah saluran dan 64 Pusat Mengundi Awal. Dari segi komposisi etnik, pada tahun 2010, 53.3 peratus penduduk Selangor terdiri daripada kaum Bumiputera yang majoritinya berketurunan Melayu, 26.8 peratus Cina dan 12.9 peratus India, kaum-kaum lain 1.0 peratus dan bukan warganegara asing seramai 6.0 peratus. Terdapat 87.9 peratus orang penduduk di Selangor yang tinggal di kawasan bandar manakala 12.1 peratus tinggal di kawasan luar bandar. Jumlah pengundi berdaftar sehingga tahun 2013 adalah seramai 2,048,828 orang dengan jumlah yang keluar mengundi pada PRU-13 seramai 1,789,780 orang ataupun 87.40 peratus dan 22,980 orang atau 1.30 peratus kertas undi dilaporkan ditolak, iaitu undi rosak (<http://www.penerangan.gov.my>). Bagi komposisi etnik pengundi di Selangor pada PRU 2013, 50.21 peratus ialah orang Melayu, 34.01 peratus berbangsa Cina, 14.44 peratus orang India, 0.22 peratus Bumiputra Sabah dan 0.17 peratus Bumiputra Sarawak, 0.33 peratus Orang Asli serta etnik lain sebanyak 0.61 peratus.

Sumber: <http://biswardihasbi.wordpress.com/tag/senarai-calon-kawasan-parlimen-dan-dewan-undangan-negeri/>

Rajah 1. Peta kawasan-kawasan Parlimen dan DUN di Selangor

Kajian ini dilakukan berasaskan data kuantitatif yang diperolehi daripada laporan keputusan pilihan raya umum (PRU) 2008 dan juga PRU-13 (2013) di Selangor. Data kualitatif pula diperolehi daripada pelbagai sumber sekunder, iaitu artikel jurnal, kertas persidangan, buku-buku akademik dan sumber atas talian. Kaedah kepustakaan dan rujukan atas talian internet juga telah digunakan untuk mendapatkan data sekunder yang berkaitan dengan politik Selangor.

Pemerhatian lepas: Politik kaum

Banyak kajian tentang pilihan raya dan pola pengundian telah dijalankan di negeri Selangor. Hashim (1994) dalam kajian ragam pengundi Melayu bandar dan luar bandar di Kajang dan Dengkil mendapati terdapat tiga fenomena ragam pengundi Melayu, iaitu kekal sebagai penyokong setia BN, sebilangannya telah menukar sokongan kepada pembangkang dan peratus mengundi yang rendah di bandar. Pengundi Melayu menjadi sasaran meraih sokongan undi parti-parti yang bertanding dan perpaduan pengundi Melayu menjamin kemenangan dan kesinambungan pemerintahan BN sejak sekian lama.

Mohd Faidz dan Junaidi (2010) mendapati pola pengundian kaum Melayu menentukan kemenangan sesuatu calon pada PRK Parlimen Hulu Selangor. Budaya politik Melayu juga mempengaruhi pola pengundian mengikut daerah/peti undi kawasan majoriti pengundi Melayu dan faktor kemenangan calon BN di Hulu Selangor. Junaidi et al. (2011) dalam kajian budaya politik Melayu dalam PRK Parlimen Hulu Selangor mendapati dari segi kriteria pemilihan calon, 81.7 peratus responden menyatakan mereka memilih calon yang mesra rakyat. Hasil kajian juga mendapati 43.10 peratus responden menyatakan akan mengundi BN berbanding 34 peratus PKR. Dapatan kajian tersebut selaras dengan keputusan sebenar pilihan raya yang memihak kepada BN sebanyak 1,725 undi majoriti. Perbandingan pola pengundian dan majoriti yang diperolehi calon/parti yang bertanding berdasarkan keputusan PRU 2004 hingga PRK 2010 mengikut daerah mengundi yang majoritinya pengundi Melayu menunjukkan kesemuanya berpihak kepada BN.

Junaidi et al. (2012) dalam kajian pilihan raya kecil (PRK) di DUN Tenang, Johor menunjukkan keputusan PRK bagi kawasan-kawasan daerah mengundi dalam DUN Tenang yang majoritinya pengundi etnik Cina memihak kepada parti pembangkang/PAS namun kawasan majoriti Melayu terus didominasi UMNO/BN. Sokongan pengundi kaum Cina kepada parti pembangkang/ Pakatan Rakyat adalah kerana mereka percaya bahawa Pakatan Rakyat dapat menjadi kerajaan alternatif di peringkat negeri dan pusat bagi memperjuangkan hak mereka, memberikan keadilan sosial, ekonomi dan politik yang menyeluruh tanpa mementingkan sesuatu kaum sahaja.

Siti Zanariah dan Ahmad Nizar (2013) dalam kajian politik Selangor dalam PRU 2013 mendapati BN tewas di kawasan bandar sama ada majoriti etnik Melayu, Cina dan juga India seterusnya mendapat sokongan penuh daripada pengundi golongan pertengahan. Ini menunjukkan pengundi sudah mula menolak politik perkauman dalam BN dan mula menerima politik merentas kaum yang diperjuangkan Pakatan Rakyat. Wong (2014) dalam kajian PRU 2013 di kawasan Parlimen Pandan, Selangor mendapati senario keputusan PRU 2013 di Parlimen Pandan menunjukkan berlakunya dinamika baru politik bandar di negara ini. Ini kerana majoriti ketiga-tiga etnik (Melayu, Cina dan India) menolak calon MCA/BN daripada etnik Cina termasuk etnik Cina sendiri disebabkan isu nasional, iaitu tawaran manifesto PR yang lebih menarik serta keinginan untuk mencuba pemerintahan baru selain BN.

Junaidi et al. (2014) dalam kajian politik Orang Ulu di negeri Sarawak mendapati bahawa 83.8 peratus responden Orang Ulu menyatakan gagasan “1 Malaysia: Rakyat Didahulukan, Pencapaian Diutamakan” disokong, dihayati dan dimanifestasikan oleh pengundi. Dari sudut tingkahlaku politik, jika dilihat kepada status pendaftaran sebagai pemilih/pengundi, 78.0 peratus menyatakan mereka sudah mendaftar sebagai pemilih. Seterusnya, 5.0 peratus menyatakan mereka menganggotai parti politik PBB, 13.8 peratus menyertai SPDP, 8.8 peratus merupakan ahli PRS, 3.8 peratus menjadi ahli SNAP dan 5.0 peratus merupakan ahli PKR dan 63.8 peratus menyatakan tidak menyertai mana-mana parti politik. Responden menjangkakan BN akan berjaya mengekalkan pemerintahan di Sarawak.

Mohd Fuad et al. (2014a) dalam kajian realignment politik Cina dalam PRU 2013 mendapati bahawa kegagalan BN memperoleh undi etnik Cina pada PRU 13 (2013) juga telah menjadi pengajaran bagi BN untuk membetulkan keadaan dari segi kepimpinan, isu-isu, dasar, institusi, janji dan sebagainya. Pakatan Rakyat memperoleh kelebihan hasil sokongan pengundi Cina, maka pola pengundian etnik Cina yang berterusan dilihat boleh menggugat hegemoni BN seterusnya mewujudkan polarisasi kaum yang luas pada PRU akan datang. Mohd Fuad et al. (2014b) dalam kaji selidik terhadap 300 orang responden di kesemua 16 Daerah Mengundi dalam PRK DUN Kajang mendapati majoriti responden Melayu menyokong calon Melayu daripada PKR berbanding calon BN yang berbangsa Cina. Bagi jenis kempen,

manifesto parti dan calon menjadi medium utama dalam mempengaruhi sokongan responden kepada parti politik dalam PRK DUN Kajang. Isu-isu yang dicanangkan dalam kempen serta dibuahkan oleh pengundi di DUN Kajang ialah isu perletakan jawatan ADUN Kajang, isu pergolakan dalaman PKR Selangor, isu pentadbiran Kerajaan Negeri Selangor, isu air, isu sosial, isu pembangunan dan isu alam sekitar.

Junaidi et al. (2015) dalam kajian politik etnik di Kuala Lumpur pasca PRU 2015 mendapati ketiga-tiga etnik Melayu, Cina dan India menyatakan mereka memilih calon yang jujur dan amanah serta mesra rakyat serta menyokong parti yang dapat memacu pembangunan dan membasmi kemiskinan. Mereka turut menyatakan rakyat menyokong BN kerana berpengalaman, janji ditepati serta mengenang jasa pemimpin BN terdahulu manakala rakyat mengundi parti-parti dalam Pakatan Rakyat kerana mahu mencuba pemerintahan yang baru, adil dan janji yang ditawarkan adalah menarik dan menguntungkan rakyat. Responden terutamanya etnik Cina lebih kritis terhadap isu-isu nasional seperti isu ekonomi, sosial dan politik. Seterusnya majoriti responden Melayu dan India yang berpendapatan rendah menyokong BN berbanding responden Cina yang lebih menyokong parti-parti dalam Pakatan Rakyat dalam PRU 2013 yang lalu.

Keputusan Pilihan Raya Umum di Selangor

Sejak Pilihan Raya Umum (PRU) 1959 hingga 2004, Negeri Selangor dikuasai oleh Perikatan/BN namun pada PRU 2008 hingga 2013 dikuasai oleh Pakatan Rakyat (PKR, DAP dan PAS) (Jadual 1 dan Rajah 1).

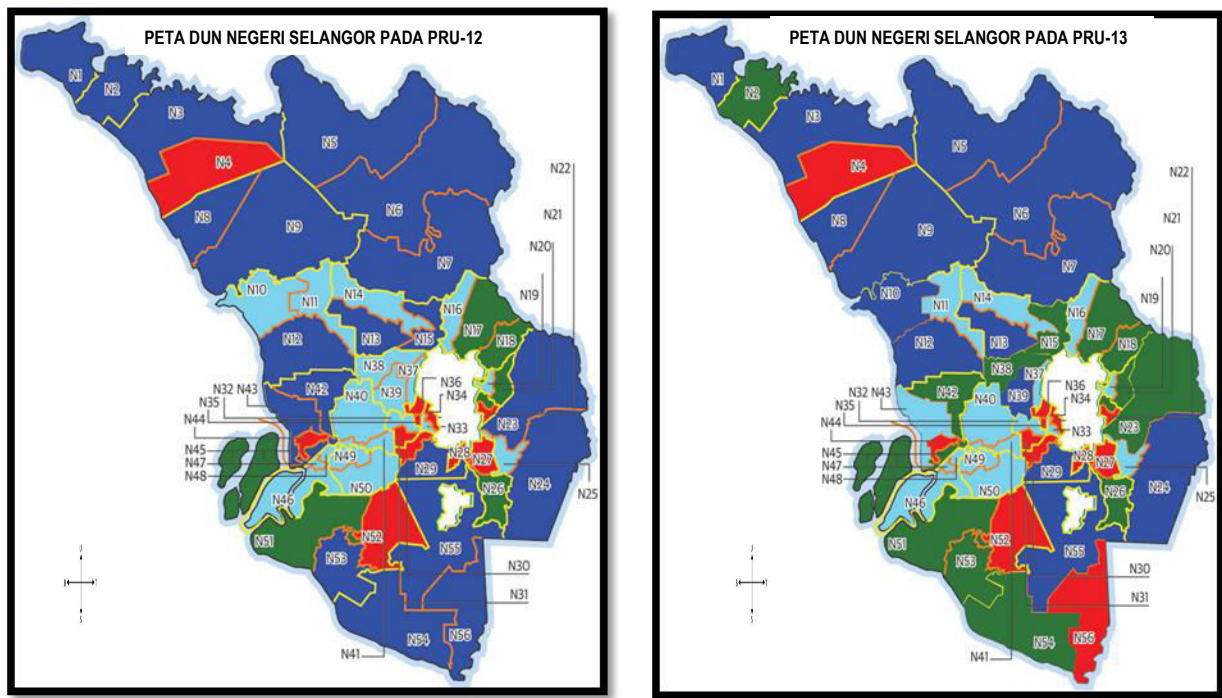
Jadual 1. Jumlah kerusi DUN yang dimenangi oleh parti-parti politik dalam PRU 1959-2013 di Negeri Selangor

Parti	1959	1964	1969	1974	1978	1982	1986	1990	1995	1999	2004	2008	2013
Perikatan/BN	23	14	14	30	31	31	37	35	45	42	54	20	12
Parti Negara	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Malayan Party	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SF	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PAP/PETIR	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PPP	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GRM	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
DAP	-	-	9	1	3	1	0	6	3	1	2	13	15
PEKEMAS	-	-	-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-
BEBAS	2	0	1	2	1	1	0	0	0	-	0	0	-
PAS	0	0	0	-	0	0	5	0	0	4	0	8	15
NASMA	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-
SDP	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-
PRM/PSRM	-	-	-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Parti Pekerja	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-
PMS46	-	-	-	-	-	-	-	1	0	-	-	-	-
PKN/PKR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0	15	14
BERJASA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
KITA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
PSM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Jumlah Kerusi	28	18	28	33	35	34	42	42	48	48	56	56	56

Sumber: Smith 1955; The Election Commission 1959 & 1964; SPR, 1969-2008; NSTP Research and Information Services 1994; Berita Harian 7 Mei 2013; Wan Ahmad 2014.

Bagi kerusi Parlimen Selangor, PR berjaya mengekalkan dominasi kawasan bandar dan pinggir bandar, iaitu di Selayang, Gombak, Ampang, Pandan, Hulu Langat, Serdang, Puchong, Kelana Jaya, Petaling Jaya Selatan, Petaling Jaya Utara, Subang, Shah Alam, Kapar, Klang, Kota Raja, Kuala Langat dan Sepang. Bagitu juga dengan kerusi DUN, PR menguasai kawasan bandar dan separa bandar, iaitu di

Kuala Kubu Bharu, Ijok, Rawang, Taman Templer, Batu Caves, Gombak Setia, Hulu Kelang, Bukit Antarabangsa, Lembah Jaya, Chempaka, Teratai, Kajang, Bangi, Balakong, Seri Kembangan, Seri Serdang, Kinrara, Subang Jaya, Seri Setia, Taman Medan, Bukit Gasing, Kampung Tunku, Damansara Utama, Bukit Lanjan, Paya Jaras, Kota Anggerik, Batu Tiga, Meru, Sementa, Sungai Pinang, Selat Klang, Pelabuhan Klang, Pendamaran, Kota Alam Shah, Seri Andalas, Sri Muda, Teluk Datuk dan Sungai Pelek. PR juga menang di 4 kawasan DUN luar bandar, iaitu di Morib, Tanjung Sepat, Sijangkang dan Dusun Tua. BN pula menang di kawasan parlimen luar bandar iaitu Sabak Bernam, Sungai Besar, Tanjung Karang, Hulu Selangor dan Kuala Selangor. Bagi kerusi DUN pula, BN menang di DUN Sungai Air Tawar, Sungai Panjang, Hulu Bernam, Batang Kali, Sungai Burong, Permatang, Bukit Melawati, Jeram, Kuang, Semenyih, Paya Jaras manakala kawasan bandar yang dimenangi BN ialah di Kota Damansara disebabkan pertandingan tiga penjujur antara BN, PKR dan PAS yang telah memecahkan undi penyokong PR antara PKR dan PAS.

PETUNJUK:

- Barisan Nasional (BN)
- Parti Islam Se-Malaysia (PAS)
- Parti Keadilan Rakyat (PKR)
- Parti Tindakan Demokratik (DAP)

Sumber: SPR (2013).

Rajah 2. Peta perbandingan keputusan PRU-12 (2008) dengan PRU-13 (2013) bagi DUN Selangor

Jadual 2 pula menunjukkan keputusan PRU mengikut DUN dan parlimen di negeri Selangor. Jadual tersebut jelas menunjukkan BN menguasai kedua-dua kerusi DUN dan Parlimen pada PRU 2004, namun tewas pada PRU 2008 dan 2013 kepada PR dengan perbezaan kerusi yang besar.

Jadual 2. Data keputusan PRU Selangor mengikut DUN dan Parlimen

Selangor	2013 DUN	2008 DUN	2004 DUN	1999 DUN	2013 Parlimen	2008 Parlimen	2004 Parlimen	1999 Parlimen
BN	12	20	54	42	5	5	22	17
PR	44	36	2	6	17	17	-	-
Jumlah	56	56	56	48	22	22	22	17

Sumber: Laporan Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia 2004-2013

Semenjak 10 Mac 2008 hinggalah 2013 selama dua penggal berturut-turut, Pakatan Rakyat (PR) telah mengambil alih negeri ini daripada pemerintahan Barisan Nasional (BN). Menteri Besar antara tahun 2008 hingga 2014 adalah YAB Tan Sri Dato' Abdul Khalid Ibrahim manakala 2014 hingga sekarang (2015) ialah YAB Tuan Azmin Ali. Kedua-dua mereka asalnya adalah daripada Parti Keadilan Rakyat (PKR) yang merupakan sebahagian daripada Pakatan Rakyat (PR) selain daripada DAP dan PAS.

Politik kaum dalam PRU-13 di Selangor

Politik kaum di Malaysia berkait rapat dengan pola taburan penduduknya. Keadaan ini dapat diperhatikan dengan jelas khususnya di negeri Selangor. Etnik Melayu majoritinya berada di kawasan pinggir bandar dan kawasan luar bandar, terutamanya di perkampungan tradisional seperti di daerah Kuala Selangor dan Sabak Bernam. Etnik Cina pula banyak yang mendiami kawasan bandar, khususnya di Lembah Klang. Sementara etnik India masih lagi berkonsentrasi di beberapa kawasan tertentu dalam daerah Sepang, Klang, Kuala Langat dan Hulu Selangor yang pada suatu masa terkenal dengan kawasan pertanian ladang. Pembahagian etnik mengikut kawasan dan aktiviti ekonomi ini boleh dikaitkan dengan faktor sejarah lampau. Dasar pecah dan perintah yang telah diamalkan oleh pentadbir British semasa memerintah Tanah Melayu telah meninggalkan kesan yang besar kepada corak taburan penduduk dan perkembangan masyarakat sehinggalah kini. Pada masa sebelum merdeka, orang Cina yang aktif sebagai peniaga dan mereka yang rapat dengan pemerintah Inggeris tinggal di bandar-bandar, manakala yang lain tinggal di kawasan perlombongan dan kawasan pertanian khususnya di pusat penempatan semula kampung baru yang kini kebanyakannya telah berubah menjadi pekan-pekan kecil. Orang Melayu pula tinggal di petempatan tradisional khususnya kawasan sawah padi atau berselerak di kawasan kebun kecil getah dan kelapa. Hanya sebahagian kecil, terutamanya golongan yang rapat dengan pentadbir Inggeris yang tinggal di bandar. Orang India pula ditempatkan di kawasan ladang untuk menjadi buruh pertanian.

Selepas merdeka, kerajaan yang menyedari kewujudan fenomena pengasingan etnik yang tidak sihat ini telah berusaha mengatasinya, khususnya melalui Dasar Ekonomi Baru (1971-1990). Walaupun keadaan masa kini telah berubah, kesannya masih berterusan. Konsentrasi dan segregasi etnik di kawasan tertentu di bandar, pinggir bandar dan luar bandar masih lagi ketara. Hal ini sudah pasti memberi kesan terhadap pola pengundian dalam PRU di negeri ini, terutama apabila parti-parti politik ditubuhkan berasaskan etnik tertentu. Orang Melayu menyokong UMNO, orang Cina menyokong MCA dan Gerakan, dan orang India menyokong MIC yang sejak merdeka secara bergabung membentuk Parti Perikatan atau kini Barisan Nasional menguasai pemerintahan negara amnya dan negeri Selangor khususnya. Bagaimanapun, pola pengundian mengikut etnik yang sejak merdeka cenderung kepada pemerintah kini mula berubah menyokong parti pembangkang. Keadaan tersebut hanya menjadi semakin ketara kebelakangan ini. Persoalannya, sejak bilakah perubahan tersebut berlaku? Adakah tsunami politik Malaysia, di Selangor khususnya berlaku hanya pada PRU-12 apabila pengundi Melayu dan bukan Melayu mula cenderung menolak pemerintahan BN?

Di negeri Selangor "Tsunami Politik" amat jelas dikesan pada PRU-12 apabila pengundi Melayu dan bukan Melayu menolak parti pemerintah BN. Hal ini berterusan berlaku pada PRU-13 apabila pola pengundian orang Melayu dan bukan Melayu cenderung kepada Pakatan Rakyat (PR), pemerintah negeri Selangor sejak PRU-12. Pada kedua-dua PRU tersebut, perubahan mendadak pola pengundian yang

memihak kepada PR digelar “Tsunami Politik Cina” atau “Tsunami Politik Bandar”. Sokongan kepada PR, khususnya kepada parti DAP dan PAS tidak lagi terbatas masing-masing kepada orang Cina dan orang Melayu. Orang Melayu juga mula mengundi parti DAP. Begitu juga sebaliknya, orang Cina mengundi PAS. Ini adalah fenomena yang baharu dalam pilihan raya di Malaysia, khususnya di negeri Selangor.

Corak pengundian di seluruh negara sebenarnya telah banyak berubah kerana banyak dipengaruhi oleh senario yang berlaku di persekitaran sosial, ekonomi dan politik (Ahmad Zaharuddin Sani dan Aminuddin 2014). Akibat daripada perubahan ini, keperluan maklumat bagi tindak balas yang lebih cepat telahpun meningkat. Maklumat diperlukan bagi proses pentadbiran, perancangan, pembuatan keputusan dan pembangunan yang cepat dan tepat. Perkembangan pesat dalam pembangunan negara, telah membawa kepada permintaan yang tinggi terhadap maklumat terkini, tepat dan sah. Maklumat terutamanya maklumat yang bersifat keruangan menjadi semakin penting dalam semua jenis perancangan dan pembuatan keputusan, termasuklah dalam politik. Selangor, sebagai sebuah negeri yang maju, mempunyai kemudahan tersebut sehingga dapat dimanfaatkan sepenuhnya oleh kerajaan negeri dan parti politik yang memerintah.

Analisis ke atas keputusan Pilihan Raya Umum Ke-13 pula menunjukkan bahawa majoriti pengundi Cina terutamanya di kawasan bandar memihak kepada Pakatan Rakyat (PR). Slogan ‘Ubah’ yang dilaungkan oleh PR memberi pengaruh besar terutamanya dalam kalangan pengundi muda kaum Cina. Analisis juga memperlihatkan kira-kira 80 peratus pengundi Cina di kawasan bandar lebih berpihak dan cenderung kepada parti-parti PR. Peratusan paling rendah adalah sebanyak 70 peratus (<http://news.abnxc.com/bm/2013/05/peralihan-pengundi-cina-ke-dap/>). Bagaimanapun, kemaraan pengundi Cina yang rata-ratanya terdiri kalangan golongan muda yang inginkan perubahan masih gagal merobohkan benteng Barisan Nasional dan seterusnya belum berjaya untuk menguasai Putrajaya. Perdana Menteri, Datuk Seri Najib Tun Razak menggambarkan PRU-13 sebagai “Tsunami Politik Cina”. Keadaan ini sebenarnya sudah berlaku sejak pilihan raya 2008 lagi.

Jadual 3. Data keputusan PRU Selangor bagi kerusi DUN mengikut komposisi kaum (dalam peratus) dan jumlah undi yang diterima oleh parti-parti politik yang bertanding (BN dengan Pakatan Rakyat/pakatan parti pembangkang iaitu PKR, DAP dan PAS) dalam PRU 2008 dan PRU 2013

Nama DUN	PRU 2008					PRU 2013				
	Melayu	Cina	India	BN	Parti Pembangkang	Melayu	Cina	India	BN	Parti Pembangkang
Sg. Air Tawar	83.6	12.7	3.7	4,791	4668	85.2	11.6	3.2	7096	5680
Sabak	79.7	14.2	6.1	7,001	6884	80.3	13.2	6.3	9022	9421
Sg. Panjang	85.4	13.2	1.3	11181	5353	83.2	15.0	1.6	12606	10423
Sekinchan	41.5	56.1	2.4	5213	5403	40.2	57.3	2.3	5868	8107
Hulu Bernam	67.7	17.2	14.8	7985	4436	68.4	16.7	14.1	10397	7365
Kuala Kubu Baharu	32.3	45.5	21.5	6555	6107	33.0	42.8	20.9	7767	9469
Batang Kali	59.4	20.3	19.9	11724	9545	62.8	17.3	17.7	21189	15791
Sg. Burong	86.1	11.3	2.5	8872	6162	85.5	11.7	2.5	11464	8431
Permatang Bkt.	56.9	22.5	20.5	6975	6367	59.3	22.3	18.2	9049	8023
Melawati	56.5	12.5	30.9	4444	4741	57.6	12.1	30.0	7296	6490
Ijok	49.9	18.4	31.6	5276	7196	49.1	16.7	33.9	7783	8522
Jeram	73.1	15.5	11.3	8209	6733	78.7	11.6	9.4	13632	10798
Kuang	56.2	26.1	17.5	7049	6532	62.0	20.8	15.6	11027	9772
Rawang	19.2	56.3	23.2	6275	10467	23.2	50.1	25.6	9117	18358
Tmn.	55.1	32.8	11.5	14600	13987	51.5	34.6	13.0	17200	24667
Templer										
Batu Caves	62.1	14.9	21.9	7376	11015	60.0	14.0	24.8	11291	14552

Nama DUN	PRU 2008					PRU 2013				
	Melayu	Cina	India	BN	Parti Pembangkang	Melayu	Cina	India	BN	Parti Pembangkang
Gombak Setia	80.3	10.9	8.2	11594	14391	76.7	11.7	9.2	19076	20757
Hulu Kelang Bkt.	81.3	14.8	3.4	13270	15404	80.4	14.3	4.1	18429	21310
Antarabangsa	57.4	37.0	4.8	10350	11731	56.7	35.7	5.6	12458	16502
Lembah Jaya	55.3	31.9	12.2	12954	15182	54.3	31.9	12.7	16472	25185
Chempaka	58.4	35.5	5.5	11480	12528	34.8	58.6	5.9	13509	23117
Teratai	39.5	55.3	4.7	7478	15563	34.8	58.6	7.3	9932	23578
Dusun Tua	57.4	35.1	6.6	13542	11579	53.3	37.4	6.9	18090	22161
Semenyih	53.7	28.8	17.1	11588	10448	56.1	25.2	17.2	17616	13471
Kajang	46.6	44.1	8.7	9952	13220	48.5	40.5	10.2	12747	19571
Bangi	64.5	21.2	13.8	11009	17201	66.7	19.0	13.5	17362	29200
Balakong	33.0	56.4	10.2	8540	13535	33.5	55.4	10.3	11584	25126
Seri	7.0	84.6	8.0	8597	15841	7.7	83.5	8.4	5328	27406
Kembangan										
Seri Serdang	52.1	31.6	16.1	18932	18887	46.1	36.1	16.5	23486	39737
Kinrara	27.2	58.3	14.0	7251	12990	25.1	59.2	14.6	7729	22333
Subang Jaya	32.0	56.3	9.8	9608	23459	29.2	56.8	11.9	12690	39973
Seri Setia	54.4	16.3	28.3	10975	13838	51.6	18.2	29.0	14029	18692
Tmn. Medan	60.9	21.7	16.3	12370	16803	60.8	20.3	17.9	16747	20478
Bkt. Gasing	13.9	71.1	12.3	6923	15735	13.5	69.1	14.6	5326	21168
Kg. Tunku	20.7	67.2	10.0	6656	14633	20.0	66.8	11.5	6077	19762
Damansara	11.9	82.9	4.1	9526	24881	10.7	83.4	4.9	6614	37303
Utama										
Bkt. Lanjan	31.8	52.8	14.7	6970	12125	28.2	56.7	13.4	8608	25808
Paya Jaras	60.0	27.3	12.2	11521	10879	57.0	30.4	11.4	16286	21808
Kota	55.8	29.8	13.8	10771	11846	56.1	28.9	13.3	16387	14860
Damansara										
Kota	68.3	17.0	13.4	13538	15758	70.0	17.0	11.9	21758	26261
Anggerik										
Batu Tiga	69.3	13.5	16.8	12289	15852	70.0	12.4	17.0	17479	21284
Meru	60.3	27.5	12.0	9313	14826	60.2	27.0	12.4	13007	22086
Sementa	48.5	27.0	24.3	MTV		45.6	28.1	25.7	13674	21520
Sg. Pinang	28.2	66.4	4.8	5495	12856	31.0	62.6	5.9	6055	17364
Selat Klang	64.4	26.0	9.3	9978	11437	63.9	25.0	10.4	14331	17085
Pelabuhan	55.2	27.1	17.4	7990	12397	51.8	28.4	18.4	15597	18591
Klang										
Pandamaran	24.6	59.2	15.3	7149	12547	23.6	59.0	16.2	7135	16311
Kota Alam	17.1	58.1	23.3	5515	12699	16.1	56.9	25.2	5602	18971
Shah										
Seri Andalas	42.9	23.3	33.0	10055	20528	39.5	24.1	35.5	15858	31491
Sri Muda	53.5	23.0	22.7	9988	15962	50.5	25.6	22.5	14978	27488
Sijangkang	66.5	15.2	18.3	7968	10049	60.1	15.1	16.5	11896	14838
Telok Datok	33.2	44.6	22.0	6886	7584	30.8	44.8	20.2	7763	13155
Morib	61.0	22.7	16.2	10116	9830	61.3	21.8	15.6	14250	15016
Tg. Sepat	57.0	28.0	14.9	8297	5923	55.7	28.1	13.2	9447	10129
Dengkil	72.1	10.4	17.3	11838	8471	69.4	12.0	14.6	17801	15484
Sg. Pelek	40.7	37.5	21.6	7053	5481	45.8	32.8	20.6	9025	10997

Sumber: News Straits Times 10 Mac 2008 dan Berita Harian 7 Mei 2013

Jadual 3 menunjukkan perbandingan antara PRU 2008 dengan PRU 2013 dari segi komposisi etnik pengundi dan jumlah undi yang diterima oleh BN dan pakatan parti pembangkang. Data daripada jadual

tersebut menunjukkan bahawa berlakunya peralihan undi yang besar di kawasan majoriti etnik Cina kepada parti pembangkang antara PRU 2008 dengan PRU 2013. Di kawasan majoriti etnik Melayu menunjukkan undi mereka masih bertahan kepada BN terutamanya di kawasan yang diwakili calon UMNO. Justeru ini menunjukkan bahawa sokongan daripada pengundi Cina telah memberi kelebihan kepada pakatan pembangkang/Pakatan Rakyat iaitu PKR, DAP dan PAS untuk terus menguasai seterusnya mengukuhkan dominasi dalam DUN Selangor dengan penambahan kerusi DUN daripada 36 kerusi DUN pada PRU 2008 kepada 44 DUN pada PRU 2013.

Perbincangan: Faktor yang membentuk pola pengundian di Selangor dalam PRU-13

Pola pengundian di Selangor dapat dikaitkan dengan politik kaum dan juga politik bandar. Kawasan persekitaran bandar yang majoritinya dihuni oleh kaum Cina lazimnya mengalami pembangunan yang pesat akibat kemajuan pelbagai aktiviti sosial dan ekonomi dalam kalangan penghuni bandar yang sifatnya berterusan. Dari sudut persekitaran kemanusiaan, politik bandar adalah berkaitan dengan tingkah laku ahli politik dan penghuni bandar, institusi politik bandar dan dasar kerajaan tempatan. Ia juga berkaitan dengan isu kehidupan penduduk bandar dan kaedah menanganinya. Terdapat banyak cabaran politik yang dihadapi oleh pihak berkuasa bandar sama ada kerajaan tempatan, kerajaan negeri mahupun kerajaan persekutuan. Cabaran tersebut dapat dikaitkan dengan dua ciri utama bandar, iaitu pertama, kerajaan tempatan tidak mempunyai kuasa formal yang diperlukan untuk menyelesaikan isu-isu kehidupan penduduk bandar dalam kawasan sempadan pentadbiran mereka dan; penduduk kawasan bandar metropolitan pula bukan sahaja sangat heterogen dari segi etnik dan kelas tetapi juga lebih maju terkehadapan dalam konteks budaya, tingkah laku dan persepsi politik.

Sejarah membuktikan bahawa penduduk bandar yang maju dan berfikiran dinamik telah banyak mempengaruhi hampir setiap aspek politik bandar dan terus memainkan peranan penting dalam arus politik perdana hari ini. Politik bandar juga berkaitan dengan tentang warisan kerajaan tempatan masa lampau, dasar pembangunan dan tanggungjawab kerajaan tempatan selain peranan kerajaan persekutuan dan negeri dalam hal ehwal perbandaran. Kepentingan pengaruh pembangunan ekonomi dan aspek demografi ke atas politik bandar adalah suatu perkara yang telah diketahui umum dan terbukti di banyak negara di dunia. Politik bandar juga merangkumi kajian pertumbuhan dan pembangunan, jentera/mekanisme politik, ketaksamaan dan pengasingan, regionalisme, sub-urbanisasi, perumahan, sekolah sebagai institusi bandar, dan politik baru dalam *exclusionisme* dan isu-isu keselamatan. Dalam konteks kajian ini, politik bandar ketika PRU-13 mengalami anjakan pola pengundian yang menarik di mana hampir keseluruhan kerusi parlimen bandar utama di Malaysia jatuh ke tangan PR. Perubahan tingkah laku politik tersebut bukan sahaja boleh dikaitkan dengan faktor kepimpinan negara tetapi juga akibat peningkatan akses pengundi bandar terhadap media alternatif/internet. Isu politik sivil, peningkatan kos sara hidup di bandar, kemerosotan ekonomi, peningkatan kes jenayah dan kemerosotan kualiti penghuni bandar membelenggu pengundi bandar khususnya.

Pada keseluruhannya di Selangor, PR menguasai kawasan bandar dan pinggir bandar manakala BN masih dominan di luar bandar, terutama di kawasan pedalaman/luar bandar dan FELDA. Antara faktor yang dilihat menyukarkan PR untuk menembusi kawasan luar bandar adalah halangan maklumat untuk sampai kepada pengundi, khususnya di kawasan yang tiada kemudahan internet. Kecenderungan pengundi pada PRU13 terbahagi kepada dua, iaitu yang membawa harapan demokrasi dan harapan pembangunan. Keputusan PRU-13 menyaksikan jika kawasan yang majoriti penduduknya meletakkan harapan pembangunan itu lebih tinggi, di situlah BN menang. Walaupun BN memang pakar menjaga harapan pembangunan, namun ia masih perlu bekerja keras untuk menangani harapan rakyat terhadap proses demokrasi sebenar khususnya bagi kawasan bandar. Ini kerana, jika sekiranya BN mengabaikan harapan majoriti pengundi bandar yang lebih condong kepada pemulihan demokrasi, maka di situ BN akan kalah.

Dalam konteks Selangor, majoriti penghuni bandar adalah etnik Cina. Sikap dan tindakan kaum Cina yang mendominasi pengundi bandar dengan tidak menyokong kerajaan dianggap sebagai fenomena

politik bandar. Di bandar, keputusan politik penduduknya berbeza dengan luar bandar. Ini kerana penduduk bandar yang lebih maju dikatakan hampir tidak memerlukan bantuan kerana segala kemudahan sudah lengkap dan tidak perlu meminta-minta seperti penduduk luar bandar yang masih mundur. Ini disebabkan suasana politik bandar yang berkait rapat dengan struktur dan sosioekonomi masyarakat penduduknya. Di bandar juga ramai golongan pertengahan yang terdedah kepada segala bentuk maklumat dan ideologi. Keadaan sosioekonomi yang umumnya lebih baik menghasilkan corak pemikiran politik yang lebih bebas. Kecenderungan penduduk bandar kepada budaya moden dan kemajuan kebendaan selari dengan pemikiran politik yang demokratik seperti yang didukung oleh PR.

Walaupun wujud jurang pendapatan yang agak ketara antara isi rumah miskin dan isi rumah yang lebih berada, khususnya golongan peniaga, pedagang dan profesional, suara mereka yang mempunyai sumber kewangan yang teguh dapat menenggelamkan suara golongan miskin yang cenderung kepada pembangunan. Malah para pemodal, khususnya etnik Cina yang banyak menguasai hartanah bandar, mempunyai pengaruh yang kuat terhadap corak pembangunan ekonomi. Penguasaan ekonomi oleh golongan pemodal Cina dapat dilihat misalnya melalui pembangunan dan pemilikan premis perniagaan dan rumah kediaman. Pola penguasaan ekonomi secara tidak langsung mempengaruhi taburan penduduk bandar. Majoriti penduduk bandar besar adalah etnik Cina. Walaupun tidak semua korporat menyebelahi PR tetapi pengaruh mereka ke atas pengundi supaya menyokong BN kurang ketara. Pihak Pakatan Rakyat akan terus mendapat sokongan daripada pengundi bandar berbanding luar bandar di mana pengundinya lebih cenderung kepada BN. Kekuatan PR di kawasan bandar antara lain juga kerana pengundinya lebih terdedah kepada maklumat politik yang tersebar melalui internet. Ini membuatkan pengundi bandar bersikap lebih selektif dalam menilai isu. Mereka akan memilih calon lebih popular dan menghayati demokrasi berbanding faktor parti.

Kelebihan dari segi akses kepada maklumat politik tidak berlaku dalam kalangan pengundi luar bandar yang lebih cenderung memilih parti berbanding calon. Secara keseluruhannya, politik luar bandar yang majoriti pengundinya orang Melayu lebih bersifat 'feudalisme', iaitu patuh dan taat kepada pemerintah dan mengekalkan 'status quo' UMNO sebagai wadah perjuangan orang Melayu di Malaysia. Ini dikuatkan lagi dengan hujah bahawa orang Melayu sebagai pribumi asal serta pejuang kemerdekaan di Malaysia dan merupakan 'tuan' serta terus-menerus menguasai politik dan pentadbiran di negara ini. Justeru, hegemoni politik Melayu dijangka terus kekal relevan selagi UMNO, sebagai parti keramat orang Melayu, bertapak dan berperanan kukuh dalam mempertahankan hak dan kedaulatan Melayu di negara ini. Pengundi Melayu yang tinggal di kawasan luar bandar rata-rata hanya menerima maklumat daripada media arus perdana seperti akhbar Utusan Malaysia, Berita Harian serta media elektronik seperti RTM dan TV3. Mereka kurang terdedah kepada media sosial baharu. Ramai juga yang masih dibelenggu kemiskinan serta serba kekurangan dari segi kemudahan infrastruktur.

Keadaan di luar bandar yang didominasi orang Melayu dan budaya Melayu yang serba sederhana amat mempengaruhi kecenderungan politik mereka. Sentimen 'Politik Pembangunan' sangat tebal kerana mereka masih memerlukan bantuan serta mempunyai mentaliti bahawa orang Melayu sebagai 'tuan' dan penduduk 'asal' di Malaysia ini dan berpandangan hanya UMNO/BN yang layak dan sesuai mentadbir negara dan negeri berdasarkan pengalaman 56 tahun memerintah negara dan negeri. Oleh itu, pengundi luar bandar akan terus menyokong UMNO/BN. Hal ini berbeza dengan kaum Cina yang kebanyakannya tinggal di kawasan bandar yang sudah mempunyai kemudahan asas yang mencukupi serta mempunyai struktur ekonomi yang kukuh dan budaya dengan cara mereka yang tersendiri; ditambah pula mempunyai akses maklumat melalui media alternatif seperti kemudahan jalur lebar/internet (blog, facebook dan twitter) dan SMS yang pantas dan pelbagai secara dominannya menyokong Pakatan Rakyat.

Politik bandar di Selangor dikaitkan dengan persepsi dan tingkah laku politik penghuni bandar yang akhirnya diterjemahkan melalui kuasa undi dalam sesuatu pilihan raya. Politik bandar di Malaysia dalam keputusan PRU 2013 menunjukkan pengundi bandar majoritinya menyokong parti pembangkang (Pakatan Rakyat). Meskipun dalam pilihan raya umum sebelum ini (2008), hanya sebahagian kawasan bandar dimenangi parti pembangkang, namun pada PRU 2013 pengaruh parti pembangkang di kawasan bandar tersebut sangat ketara. Sokongan pengundi bandar terhadap parti pembangkang berkait rapat dengan pengaruh sumber maklumat politik mereka yang lebih luas dan telus, iaitu melalui penggunaan

media alternatif/internet dan mereka kritikal terhadap isu-isu utama negara dan masalah kehidupan harian di bandar.

Dalam konteks PRU 2013, isu-isu nasional seperti kos sara hidup, konsumerisme, keselamatan, integriti, kehakiman, kedudukan kepentingan strategik negara serta isu-isu menyentuh hak asasi manusia telah menjadi perkiraan rakyat terutamanya pengundi bandar berbanding habuan pembangunan mega melalui pelancaran koridor ekonomi bagi pengundi luar bandar. Terbukti, pendekatan politik pembangunan yang cuba dibawa BN kali ini gagal mempengaruhi sokongan para pengundi bandar. Pencapaian 2013 disimpulkan sebagai yang terburuk bagi BN dalam sejarah pilihan raya Malaysia dengan Selangor terus dikuasai Pakatan Rakyat.

Kesimpulan

Sebagai kesimpulannya, pengundi Cina terutamanya di Selangor telah menunjukkan rasa tidak puas hati kepada BN dengan memberikan undi protes semasa PRU-13. Masyarakat Cina yang berada di bandar-bandar dan juga luar bandar memperlihatkan sokongan kepada PR dengan menumbangkan banyak kawasan di Selangor yang sebelum ini dikuasai BN, iaitu di Sungai Pelek, Paya Jaras, Dusun Tua, Morib, Sabak dan Sementa. Namun begitu masyarakat Cina yang tinggal di kawasan bandar lebih besar daripada masyarakat tinggal di luar bandar. Kemudahan infrastruktur di kawasan bandar lebih baik berbanding di luar bandar. Sumber maklumat politik atas talian di kawasan bandar adalah lebih mudah diperoleh dan cepat diakses. Senario politik masyarakat Cina di Malaysia yang terdiri daripada golongan elit serta kelas pertengahan yang tinggal di bandar lebih bersifat terbuka serta kritis. Ini kerana sumber maklumat politik mereka lebih luas dan pantas. Media komunikasi baharu ataupun media alternatif, khususnya yang diperolehi melalui kemudahan internet jalur lebar, memudahkan pengundi akses kepada laman sosial seperti facebook dan twitter, laman web dan blog. Maklumat politik terkini tersebar secara meluas dan menyeluruh di laman-laman tersebut. Kadar pemilikan telefon pintar dan pelangganan perkhidmatan jalur lebar khususnya kemudahan wifi pengundi bandar juga adalah lebih tinggi kerana bekalan perkhidmatan jalur lebar juga cenderung kepada kawasan maju di bandar. Para pengundi muda juga banyak terdiri daripada kalangan masyarakat bandar dan partisipasi politik mereka sudah tentu lebih dinamik. PRU-13 merupakan “Tsunami Politik Cina” dan dikukuhkan lagi oleh majoriti pengundi Cina yang pada PRU 2013 sehingga 90 peratus terutamanya golongan muda dan profesional menyokong parti-parti dalam Pakatan Rakyat merupakan warga bandar.

Rujukan

- Ahmad Zaharuddin Sani Ahmad Sabri, Aminuddin Omar (2014) Demokrasi dan pilihan raya di Malaysia. In: Abdul Rahman Abdul Aziz, Ahmad Zaharuddin Sani Ahmad Sabri, Muhamed Nor Azman Nordin. *Demokrasi di Malaysia*. Institut Terjemahan dan Buku Malaysia, Kuala Lumpur. *Berita Harian*. 7 Mei 2013.
- Hashim Harun (1994) Ragam pengundi Melayu Bandar dan desa: Satu kajian di Kajang dan Dengkil. (Latihan Ilmiah). Jabatan Geografi, Fakulti Kemasyarakatan dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi.
- <http://www.penerangan.gov.my>
- Junaidi Awang Besar, Mohd Fuad Mat Jali, Abdul Halim Sidek, Noor Aziah Hj. Mohd Awal, Mohd Faiz Mohd Zain (2010) Pilihan Raya Kecil Kawasan Parlimen Hulu Selangor 2010: Politik Pembangunan dan Pola Pengundian. *Asia Pacific Conference (APC) on History, Politics & Strategic Studies and Climate Change*. At Faculty of Social Sciences And Humanities (FSSK) and Senate Room, UKM. 29-30 November.
- Junaidi Awang Besar, Mohd Fuad Mat Jali, Mohd Faiz Mohd Zain (2011a) Kajian budaya politik Melayu dalam pilihan raya kecil Hulu Selangor, Selangor. *Jurnal Melayu* 8, 153-172.

- Junaidi Awang Besar, Mohd Fuad Mat Jali, Mohd Faiz Mohd Zain (2012) Analisis pola pengundian etnik Cina dalam Pilihan Raya Kecil Kawasan Dewan Undangan Negeri (DUN) Tenang, Johor. *Geografia Online: Malaysia Journal of Society and Space* 8(5), 39 – 50.
- Junaidi Awang Besar, Novel Lyndon, Mohd Azlan Abdullah (2014) Politik pilihan raya dan partisipasi politik Orang Ulu di Negeri Sarawak. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space* 10(5), 135-147.
- Junaidi Awang Besar, Rosmadi Fauzi, Amer Saifude Ghazali (2015) Politik etnik di Kuala Lumpur: Kajian tanggapan pengundi dalam kalangan penghuni Program Perumahan Rakyat (PPR) pasca Pilihan Raya Umum 2013. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space* 11(7), 33-44.
- Mohd Faiz Mohd Zain, Junaidi Awang Besar (2010) Pilihan Raya Kecil Hulu Selangor: Satu analisis terhadap politik Melayu. *Seminar Bersama antara Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) – Universitas Indonesia (UI) “SEBUMI 3” 2010*. Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan (FSSK), UKM Bangi, Selangor. Anjuran: Universiti Kebangsaan Malaysia – Universitas Indonesia. 12-13 Oktober.
- Mohd Fuad Mat Jali, Junaidi Awang Besar, Novel Lyndon, Mohd Faiz Mohd Zain (2014a) ‘Realignment’ pengundi Cina dalam PRU ke-13, 2013. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space* 10 (4) (Themed Issue on The Social Dynamics of Malaysian Political Landscape: The Case of The 13th GE), 54-64.
- Mohd Fuad Mat Jali, Junaidi Awang Besar, Muhammad Hazim Abd Ghani, Muhammad Nurloqman Mohd Zin (2014b) Pilihan Raya Kecil (PRK) Dewan Undangan Negeri (N25) Kajang, Selangor: Analisis Terhadap Kempen, Isu, Persepsi terhadap Dasar Kerajaan dan Keputusan PRK. International Conference on Social Sciences and Humanities (ICOSH) 2014. Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, UKM. 10-13 November.
- News Straits Times*. 10 Mac 2008.
- Siti Zanariah Ahmad Ishak, Ahmad Nizar Yaakub (2013) The failure of Barisan Nasional to gain inroads back to Selangor in the 13th GE. *Second International Conference on Elections and Democracy in Malaysia 2013*. Fakulti Sains Sosial, Universiti Malaysia Sarawak, Kota Samarahan, Sarawak. 6-7 November.
- Wong Pui Yi (2014) Pandan, Selangor: New electoral dynamics in urban Malaysia. In: Weiss ML (ed) *Electoral dynamics in Malaysia: Finding from the grassroots*. Strategic Information and Research Development Centre, Petaling Jaya.